

Omenalajikkeita Lumi-Suomeen

Kalle Hoppula ja Ville Korpelainen, MTT

Ammattimainen omenanviljely on perinteisesti sijoittunut Lounais-Suomeen, mutta on viime vuosina alkanut levitä myös Savoan ja Karjalaan. MTT Sotkamossa astuimme askeleen eteenpäin ja ryhdyimme testaamaan omenalajikkeiden menestymistä Kainuussa.

Omenanviljelyn pohjoisraja siirtyy vähitellen pohjoisemmaksi ilmaston lämpenemisen seurauksena. Kainuu on kuitenkin vielä liian pohjoinen maakunta omenan päätoimiseen viljelyyn. Lajiketestauksella saadaan silti arvokasta tietoa taimituottajille ja puutarhaharrastajille. Kotipuutarhoissa omenaa kasvaa yleisesti Kainuuta ja Pohjois-Pohjanmaata myöten.

Lajikkeita eri ilmansuunnista

MTT Sotkamoon perustettiin kesällä 2006 omenalajikkeiden havaintotarha, jossa selvitetään omenalajikkeiden menestymistä Kainuussa. Vertailtavana on kaikkiaan 37 lajiketta.

Mukana vertailussa on MTT:n omia lajikkeita MTT1-perusrungolle vartettuna ja jalojuurisena, kestäviksi havaittuja kotimaisia maatiaislajikkeita sekä venäläisiä ja ruotsalaisia lajikkeita. Maatiaislajikkeet sekä venäläiset ja ruotsalaiset lajikkeet on vartettu lajikkeesta riippuen joko kääpiöiville perusrungoille B9 tai B396 tai Antonovkan siementaimille.

Alku lämpimässä ilmanalassa

Pitkä ja poikkeuksellisen lämmin kasvukausi istutusvuonna 2006 sekä leuto ja lyhyt ensimmäinen talvi eivät vielä juurikaan karsineet lajikevalikoimaa. Kukinta oli 2007 useilla kääpiöiville perusrungoille vartetuilla omenapuilla runsas. Kukat poistettiin niin, että kuhunkin puuhun jäi enintään muutama hedelmä. Kasvukaudella 2007 satoa tuottivat useat MTT1-perusrungoille vartetut MTT:n lajikkeet sekä muutamat B9- ja B396-perusrungolle vartetut lajikkeet.

Kesä 2007 oli säätilastojen valossa keskimääräinen. Pysyvä lumi tuli kuitenkin Sotkamoon ennätysellisen myöhään vasta joulukuun lopussa. Keväällä 2008 lumi sulii vapun tienoilla ja kasvukausi alkoi vasta 23.5. Kesä 2008 oli kylmä ja sateinen.

Viilenee, viilenee...

Keväällä 2008 eriasteisia talvivaurioita oli jo useissa omenapuissa. Kukintakin oli yleisesti ottaen olematon tai vähäinen ja kukkia ei enää poistettu. Syksyllä 2008 suurin osa puista ei tuottanut satoa, vaikka muutamia poikkeuksia olikin. Parhaan sadon tuotti Norland (perusrunko B9), jossa tätä artikkelia kirjoitettaessa oli 41 omenaa kypsymässä. Lisäksi useissa MTT1- ja B9-perusungoille vartetuissa lajikkeissa oli muutamia omenia.

Kylmän kesän 2008 jälkeen on mielenkiintoista seurata kokeen talvehtimista, kukintaa ja sadontuottoa ensi vuonna.

Perusrungolla merkitystä

Eri perusrunkovaihtoehtoista jalojuurisilla ja siemenperusrunkoon vartetuilla puilla on ollut hyvä talvehtiminen, mutta ne eivät yhtä poikkeusta (Särsö, siemenperusrunko) lukuun ottamatta ole vielä tulleet satoikään.

Kääpiöivistä perusrungoista MTT1 ja B9 ovat olleet talvehtimiseltään yhtä hyviä, mutta jonkin verran jalojuurisilla ja siemenperusrunkoisia puita huonompia. Kahden talven kokemusten perusteella niitä voinee vielä Sotkamossa vyöhykkeellä V käyttää, mutta talvivauriot saattavat haitata kasvua ja sadontuottoa. Heikoimmin ovat talvehtineet B396-perusrungolle vartetut puut. Siksi emme kahden talven kokemusten perusteella suosittele kyseistä perusrunkoa Lumi-Suomen alueelle.

Kiitämme kokeen perustamisen ja ylläpidon mahdollistaneesta tuesta Maiju ja Yrjö Rikalan Puutarhasäätiötä, Euregio Karelia -naapuruusohjelmaa, Euroopan Maaseuturahastoa, Puutarha Tahvosia sekä Ari Partasen Kauppapuutarhaa.

Lisätietoja: kalle.hoppula@mtt.fi
puh. 040 706 9063

Kalle Hoppula

Oikealla lajikevalinnalla omena tuottaa satoa pohjoisessakin. Kuvassa Norland-lajikkeen satoa MTT Sotkamon omenakokeesta.

Omenalajikkeiden talvehtiminen MTT Sotkamossa 2006–2008. Lajikkeen nimen perässä vuosi/vuodet, jolloin lajike on tuottanut satoa. Luokittelu tehty saman lajikkeen heikoimmin menestyneen puun mukaan.

Erittäin hyvä talvehtiminen	Satunnaisesti vähäisiä talvivaurioita	Pahoja talvivaurioita, mutta puut elossa	Puun kuolemaan johtaneita talvivaurioita
<i>MTT:n jalostamat lajikkeet</i>	<i>MTT:n jalostamat lajikkeet</i>	<i>MTT:n jalostamat lajikkeet</i>	<i>MTT:n jalostamat lajikkeet</i>
Jättimelba (2007, 2008)	Jaspi	Heta	Talvikki (2007, 2008)
Make	Konsta (2007)	Sandra	Tobias (2007)
Petteri (2007)	Pekka	<i>Muut lajikkeet</i>	<i>Muut lajikkeet</i>
Pirja (2007, 2008)	Punahilkka	Esteri	Eliakselan nauris
Samo (2007, 2008)	Talvikaneli (2007)	Grusovska rannaja	Hava
<i>Muut lajikkeet</i>	Vuokko (2007)	Keltainen Nalif (2007)	Majak
Bamovskoje (2007, 2008)	<i>Muut lajikkeet</i>	Krasnoje rannaje (2007)	Suomen suurin
Björn Lindberg	Ahosen lakkaomena	Luotsi	
Kalle Siren	Junij naturalis	Solntsedar (2008)	
Keltainen kesäarkad (2008)	Konfektnoje (2008)		
Kenttämies (2007, 2008)	Koritsnoje novoje		
Rosmarin novi	Norland (2007, 2008)		
Silva (2007)			
Särsö (2008)			